

ДЕФІНІЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ КАТЕГОРІЇ «БЕЗПЕКА» В ДЖЕРЕЛАХ (ФОРМАХ) ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

DEFINITIONAL FEATURES OF STATUTORY CONSOLIDATION OF THE PHENOMENON OF «SECURITY» CATEGORY IN THE SOURCES (FORMS) OF CIVIL PROCEDURAL LAW

Мельник Я.Я.,
к.ю.н., докторант

Інститут законодавства Верховної Ради України

Стаття присвячена з'ясуванню особливостей закріплення в джерелах (формах) цивільного процесуального права категорій, що пов'язані з феноменом «безпеки». Доводиться системне семантичне, логічне та юридичне навантаження і взаємозв'язок феномену із системою цивільного процесуального права, цивільною процесуальною формою, що, як наслідок, дає можливість вести мову про вирішення та забарвлення на цьому тлі процесуального режиму – режиму цивільної процесуальної безпеки.

Ключові слова: джерела (форми) цивільного процесуального права, цивільна процесуальна форма, режим цивільної процесуальної безпеки, цивільне процесуальне право.

Статья посвящена определению особенностей закрепления в источниках (формах) гражданского процессуального права категорий, связанных с феноменом «безопасности». Доказывается системная семантическая, логическая и юридическая нагрузка и взаимосвязь его с системой гражданского процессуального права, гражданской процессуальной формой, что, как следствие, позволяет вести речь о выделении и особой окраске на этом фоне процессуального режима – режима гражданской процессуальной безопасности.

Ключевые слова: источники (формы) гражданского процессуального права, гражданская процессуальная форма, режим гражданской процессуальной безопасности, гражданское процессуальное право.

The article is devoted to the clarification of the features of the consolidation in the sources (forms) of civil procedural law categories, which are connected with the phenomenon of «security». The semantic meaning of the terminology of «security» and «ensure» phenomenon is clarified and its dependence of security and protection is settled as procedural and legal category which is compared with the protection and enforcement in civil proceedings. The valid civil procedural law is analyzed as in its sources as the Constitution of Ukraine, Civil Procedure of Ukraine, the Civil Code of Ukraine, Laws of Ukraine «On the Judicial System and Status of Judges», «On National Security of Ukraine», «On execution of decisions and application of the European Court of Human Rights: Verkhovna Rada of Ukraine,» «On Advocacy», etc. Due to this analyze, the relationships between the phenomenon of security as the legal category and civil procedural law system, the implementation of civil procedure, civil procedural form, the rights and obligations of participants in civil legal proceedings have been found and brought. As a result, it is allowed to speak about the distinction and emphasizing on procedural regime for consideration and resolution of civil cases, especially in special regime – the civil procedural security regime. The genetic connection with sources (forms) of civil procedure in the vertical and horizontal statement of the phenomenon and category of civil procedural security of public and private, substantive and procedural laws is noted. The thesis that the phenomenon of «security» is approved and personified not only as the procedural regime level, but also as the civil procedural form, thus complementing the purpose of civil proceedings.

Key words: sources (forms) civil procedural law, civil procedural form, civil procedural security regime, civil procedural law.

Постановка проблеми. Конституційна природа забезпечення права на судовий захист цивільних прав, як і його правового регулювання, характеризується багатогранною та різноаспектною концепцією, що пов'язано зі специфічною системою цивільного судочинства та його метою. Проте рівень процесуально-правового навантаження щодо закріплення та взаємозв'язку феноменів «забезпеченість правопорядку» та «право на безпеку» під час захисту в джерелах (формах) цивільного процесуального права, як уявляється, є доволі неординарним. Це пояснюється розпорошеністю та невизначеністю термінів «забезпечення» та «безпеки» в таких джерелах (формах) права. Звісно, можливо певною мірою попередньо погодитися з тим, що проблематика зумовлюється як способом викладу тієї чи іншої норми права, ієрархією самих джерел (форм) права в системі права, а також семантичного і юридичного навантаження, так і взаємозв'язком та межами приватних та публічних начал у позитивному чи то об'єктивному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Характеризуючи ступінь розвинутості даної проблематики, слід зазначити, що доволі показовими видаються сучасні підходи, які були проведені в контексті: правових режимів у праві – І.О. Соколовою [20], А.В. Косаком, А.В. Малько, М.І. Матузовим, І.С. Барзіловою, та інш [13, с. 8; 7, с. 18], процесуальних режимів – С.І. Чернооченко [27, с. 10], Я.Я. Мельником [9, с. 54-55], І.М. Спіциним [21, с. 71]; у контексті джерел (форм) права – П. М. Балтаджи [1], О.В. Підлубною [14], С.В. Шевчуком [28]; щодо феномену «безпеки» – В.Гусаровим [3, с. 263], Г. Гальке [4, с. 2-6],

О.В. Олійником [11, с. 280-288], Л.В. Радовецькою [19], В.А. Манжолою та О.Л. Хилько [10, с. 3], А.Б. Логуновим [6] тощо. Однак скласти чітку уяву про розуміння дефініційних особливостей нормативного закріплення феномену категорії «безпеки» та її спільнопов'язаних категорій в джерелах (формах) цивільного процесуального права на доктринальному (науковому) рівні, як і скласти єдину концепцію його нормативної регламентації, не можливо, що зумовлює значний як теоретичний, так і практичний інтерес та актуальність дослідження.

За таких обставин, метою даної статті є потреба в з'ясуванні дефініційних особливостей закріплення в джерелах (формах) цивільного процесуального права категорій, які пов'язані з феноменом «безпеки», з'ясуванні навантаження та впливу на регулювання цивільних процесуальних правовідносин, цивільну процесуальну форму тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційно діалектику правових категорій та феномену важко комплексно уявити та збагнути, не з'ясувавши питання специфіки етимології феномену безпеки.

Підаючи оцінку деякі історичні віхи етимології терміна «безпеки», варто вказати, що не завжди дане поняття було вживаним, а отже, розумілося суспільством, державою як об'єктивна необхідність в оперуванні, тим більше у правовому чи то процесуальному просторі. Наприклад, у радянському енциклопедичному словнику слів чи то їх похідних на кшталт «опасность» (тут і далі – російською мовою – Я.М.), «безопасность», «комитет государственной безопасности» тощо – не трапляється [22, с. 119, 608-609; 926-927]. Проте, як зазначає В. Гусаров, безпека в інфор-

маційному ключі як системне поняття з'явилося в 1914 р., коли у Великобританії було створено бюро військової пропаганди. Відтоді майже кожна країна має власну систему інформаційної безпеки держави [3, с. 263].

У філософському значенні феномен безпеки полягає в наявності певних загроз, ризиків та небезпек щодо права власності (як головного з об'єктів ідеологічних зіткнень), захисту інформації тощо в силу діяльності індивідів, соціальних груп, суспільства, держав [18, с. 19, 86, 90] тощо між собою. Адже, як зазначає С.В. Полікарпов, причиною цього є зміна епох, яка зумовлює необхідність зміни системи безпеки у зв'язку з появою нових загроз, різного роду страхів, нових факторів розвитку тощо, а тому й виникає потреба в новій парадигмі безпеки та системі безпеки, яка здійснює її на практиці [18, с. 91].

У сучасній юридичній енциклопедії безпека визначається як «...стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз...» [30, с. 207], який засновується на певних принципах, суб'єктах, видах, функціях тощо та стосується, як правило, сфер економіки, інформації, екології, а також національної, міжнародної, політичної, стратегічної і т. д. сфер діяльності людини, суспільства, держави [30, с. 207, 210]. Отже, такі загрози як із внутрішнього, так й із зовнішнього боку стосуються безпосередньо захисту та охорони прав і свобод громадян, а також виконання своїх повноважень державою та органами і посадовими особами, що діють від її імені.

Однак Л.В. Радовецька натомість, попри притаманність феномену безпеки державі, акцентує увагу на тому, що на сучасному етапі державна безпека виступає одним з основних напрямів забезпечення інститутів громадського суспільства [19, с. 15], зокрема, на нормативному та процесуальному рівнях та у формах безпосередній, управлінській та регулятивній (курсив власний – Я.М.) [19, с. 16].

У цивільному судочинстві питання безпеки не розглядається. Проте в праві безпеку пов'язують здебільшого з правовим режимом інформаційної безпеки [13, с. 252]. Натомість процесуальний режим, як набір комплексного інструментарію з реалізації завдань цивільного судочинства та забезпечення дії цивільної процесуальної форми, її стабільності, єдності та непорушності, стосується безпосередньо і права на безпеку. Це означає, що процесуальний режим у рамках дії права на безпеку зумовлюється специфікою «забарвлення» – процесуальним режимом, який повинен забезпечити охорону та захист матеріальних та процесуальних прав. Тому його слід пов'язувати з дією цивільного процесуального режиму в комплексі,¹ на основі права учасника процесу на безпеку цивільного судочинства.

Однак у силу специфіки системи цивільного процесу, процесуальної форми та тенденцій, які відмічаються у цій галузі права, можливо вказати на низку загроз та ризиків, які слід прямо поєднувати не тільки зі здійсненням самого цивільного судочинства в контексті цивільної процесуальної форми, але й безпеки на цивільне судочинство, під час здійснення цивільного судочинства, внаслідок здійснення цивільного судочинства тощо – безпеки самих учасників цивільного процесу. Адже процеси, які відбуваються на тлі здійснення правосуддя, характеризуються і глобалізаційними тенденціями щодо уніфікації та гармонізації ци-

вільного процесуального законодавства, наближення його до європейських стандартів, імплементації практики здійснення судочинства щодо захисту основоположних прав та свобод людини. Також наявні виклики, пов'язані з проясом таких феноменів у цивільному процесі, як зловживання процесуальними правами та обов'язками учасників цивільних процесуальних правовідносин [29; 12, с. 186], ускладнення в ході розгляду цивільної справи тощо.

Тому питання права на безпеку в цивільному судочинстві і можливості на захист та охорону є очевидними. Адже об'єктом захисту та охорони виступають не тільки права, блага, свободи та інтереси, які можуть бути порушені в процесі чи то у зв'язку зі здійсненням цивільного судочинства.

На національному рівні законодавець у процесуальному значенні (законі) оперує такими поняттями, які є похідними слова «безпека» – «забезпечення», «охорона», «захист» тощо та є безпосередньо застосованими у правовому регулюванні в тому числі щодо цивільних процесуальних правовідносин. Водночас, як уявляється, найбільш доцільним, на нашу думку, в рамках джерельної бази та відповідного навантаження слід провести порівняння та встановити співвідношення сутності уживаних понять законодавцем щодо даного феномену саме в контексті основних груп форм вираження та їх закріплення в позитивному праві. Так, у рамках:

(а) Конституції України визначено, що «...забезпечення державної безпеки ...покладається на правоохоронні органи держави...»² (ч. 3 ст. 17), «...утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави...» (ч. 2 ст. 3), «Для забезпечення права на захист ... в Україні діє адвокатура.» (ст. 59), «...Держава забезпечує особисту безпеку суддів та їхніх сімей...» (ч. 6 ст. 126), «...б) забезпечення ... права на захист;... 8) забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду...» (ч. 3 ст. 129), «...Держава забезпечує ... умови для функціонування судів і діяльності суддів...» (ч. 1 ст. 130), тощо;

(б) ЦПК України – «...кожна особа має право звернутися за захистом ... (ч. 1 ст. 3 ЦПК України); «суд захищає права, свободи та інтереси... (ч. 1 ст. 4 ЦПК України)»; «закритий розгляд допускається, якщо відкритий... може призвести до розголошення державної або іншої таємниці, яка охороняється законом... з метою забезпечення таємниці... (ч. 3 ст. 6 ЦПК України)»; «Стаття 13. Забезпечення апеляційного і касаційного оскарження судових рішень»; «Стаття 271. Забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи»; «1. Секретар судового засідання ... забезпечує фіксування судового засідання ... (п. 3 ч. 1 ст. 48 ЦПК України)»; «1. Судовий розпорядник...1) забезпечує належний стан залу судового засідання...2) забезпечує порядок під час судового засідання... (п. 1, 2 ч. 1 ст. 49 ЦПК України)»; «попереднє судове засідання проводиться з метою ... або забезпечення правильного та швидкого вирішення справи... (ч. 1 ст. 130 ЦПК України)»; «Стаття 133. Забезпечення доказів» і в ній же «... клопотання про забезпечення доказів... Способами забезпечення судом доказів є... суд може забезпечити докази...» і т. д. (ч. ч. 1, 2, 3 і т. д. ст. 134 ЦПК України); «Стаття 151. Підстави для забезпечення позову»; «Стаття 152. Види забезпечення позову»; «2. У клопотанні про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції... в якому необхідно забезпечити... (ч. 2 ст. 158 ЦПК України)»; «2. Головуючий керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності і порядку вчинення процесуальної дії, здійснення учасниками процесу їх процесуальних прав і виконання обов'язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення повного, всебічного та об'єктивного з'ясування обставин справи ... (ч. 2 ст. 160 ЦПК України)»; тощо.

Зокрема, щодо ст. 271 ЦПК України слід звернути увагу на назву норми та її зміст. Це надасть можливість

¹ Для довідки: поняття режиму цивільної процесуальної безпеки вироблене нами за матеріалами додаткового дослідження. Див.: [9, с. 54–55]. Зокрема, під режимом цивільної процесуальної безпеки слід розуміти забезпечення судом якісного і ефективного правового регулювання цивільних процесуальних правовідносин та системи цивільного судочинства на будь-якій стадії цивільного процесу з метою повної, всебічної та своєчасної охорони і захисту цивільних прав та інтересів учасників цивільних процесуальних правовідносин та забезпечення імплементації європейських стандартів щодо верховенства права у судову практику при здійсненні правосуддя у цивільних справах (натомість поняття даного режиму подається в оновленому варіанті у даній статті).

² Для довідки: тут і далі по тексту із цитування закону курсив власний – Я.М.

сфокусувати погляд на поширеності феномену безпеки на процесуально-правові конструкції та процесуальні інститути щодо забезпечення захисту прав малолітніх та неповнолітніх у цивільному судочинстві. Зокрема, «Стаття 271. Забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи». Де, до прикладу, сутність забезпечення (а отже, і реалізації) права на безпеку, на дію режиму забезпечення – безпеки) відповідно до цієї статті проявляється в контексті змісту цієї статті щодо «2. Суд роз'яснює малолітній або неповнолітній особі її права та можливі наслідки дій її представника...», а також «3. Суд сприяє створенню належних умов для здійснення малолітньої або неповнолітньої особою її прав, визначених законом...». Окрім цього, забезпечення з боку суду реалізації прав малолітніми чи неповнолітніми в цивільному судочинстві проявляється і в можливості висловлювати свою думку особисто чи через представника, отримання інформації про розгляд справи, здійснювати інші процесуальні права тощо.

У рамках сутності забезпеченості цивільного судочинства законодавець не прямо підходить до дії режиму цивільної процесуальної безпеки, що яскраво проявляється в тих чи інших процесуальних інститутах, які мають на меті не що інше, як пряме забезпечення доказів, їх охорону та зберігання. Зокрема, до такого порядку можна віднести і процедуру огляду та зберігання речових доказів (ст. ст. 139, 140 ЦПК України) або огляд і охорону тих доказів, які швидко псуються. До прикладу, відповідно до ст. 139 ЦПК України «речові докази до набрання рішенням законної сили зберігаються у справі або за окремим описом здаються до камери схову речових доказів...», «...вони повинні бути докладно описані та опечатані, а в разі необхідності – сфотографовані»; або ж, відповідно до ст. 141 ЦПК України, «продукти та інші речові докази, що швидко псуються, негайно оглядаються судом з повідомленням про призначений огляд осіб, які беруть участь у справі», «у разі необхідності... може бути залучено свідків, перекладачів, експертів, спеціалістів, а також здійснено фотографування і відеозапис...» (ч. ч. 1, 2 ст. 141 ЦПК України).

Також феномен безпеки цивільного судочинства за ідеологією предметно стосується й інституту визнання та виконання іноземних рішень в Україні в частині загроз, «якщо виконання рішення загрожувало б інтересам України» (п. 6 ч. 2 ст. 396 ЦПК України).

Отже, термінологія, яка пов'язана з феноменом «безпеки», вживається законодавцем як (1) сукупність правових норм, які впорядковують цивільні процесуальні правовідносини щодо порядку і способу забезпечення стабільності та ефективності здійснення цивільного судочинства, власне, в контексті дії системи цивільного процесу; (2) як різновид вираження специфічного та унікального за своєю конструкцією суб'єктивного права, що належить особам, які беруть участь у справі, – права на безпеку; а також (3) як наявність самих цивільних процесуальних правовідносин, зумовлених реалізацією прав та обов'язків у контексті феномену безпеки в цивільному судочинстві та таких його проявах – забезпечення процесуальними гарантіями на реалізацію права, на виконання обов'язків, на дотримання правопорядку, процесуальної форми здійснення судочинства, розгляду справи тощо.

(в) щодо ЦК України варто вказати, що феномен категорії «безпеки» в праві можливо фокусувати на взаємозв'язку норм процесуального права з матеріальним правом. Це пояснюється тим, що в теорії права цілком виправдано устоялося загальне правило, за яким норми процесуального права покликані забезпечити дотримання норм матеріального права. До прикладу, відповідно до ч. 3 ст. 14 ЦК України «виконання цивільних обов'язків забезпечується засобами заохочення та відповідальністю...». Тобто дана норма хоч є загальною, до регулювання цивільних правовідносин, проте є засадничою в контек-

сті забезпечення регулювання цивільних правовідносин цивільно-правовою відповідальністю, яка гарантується через відповідні нормативні регулятори, як-то законодавчо встановлені способи і форми захисту цивільного права (п. 5 ч. 1 ст. 3, ст. 16 ЦК України, і т.д.). Додатковою правовою конструкцією, яка може мати застосування при розгляді і вирішенні цивільно-правового спору в судовому порядку, а отже, і входить в «орбіту» процесуального режиму безпеки цивільного судочинства, слід вважати фундаментальну правочинну норму, якою є ч. 1 ст. 228 ЦК України, в якій визначається, що «...правочин, який порушує публічний порядок, є нікчемним... (курсив власний – Я.М.)». Це означає, що правочини, з якими в цивільному судочинстві пов'язана низка процесуальних дій, спрямованих на легалізацію, визнання, затвердження чи то контроль суду на предмет їх законності. А саме, такими процесуальними засобами регулювання законності правочинів є інститут мирової угоди (ст. 175 ЦПК України), інститут екзекватури (п. 7 ч. 2 ст. 396 ЦПК України) тощо. Отже, безпека права на міжгалузевому рівні пояснюється їх взаємодією та забезпеченням належного правового регулювання норм матеріального права, а за ними і норм процесуального права. Адже така властивість правової системи, як справедливо зазначає Д.Я. Малешин, криється в тому, що в романо-германській правовій сім'ї завжди є первинними норми матеріального права, а вторинними у правовому регулюванні – норми процесуального права [8, с. 144], із чим певною мірою слід погодитись, оскільки варто взяти до уваги й те, що в силу дії прецедентних рішень як джерел (форм) права в цивільному процесі (в порядку ст. 360-7 ЦПК України) відбувається певна часткова трансформація цивільної процесуальної системи. Проте за тих чи інших обставин правовий порядок пронизується феноменом процесуально-правової категорії «безпеки», зводячи її в ранг універсального права на безпечність його дії в об'єктивному і суб'єктивному сенсі, причому надзвичайним способом відображаючись саме в джерелах (формах) матеріального і процесуального права, позначаючись в ієрархії та імперативності правозастосування.

На додаток до цього питання «забезпечення... засобами... відповідальності...», як загальне положення системи регулювання цивільних правовідносин, знаходить своє відображення в такому спеціальному інституті цивільного права, як інститут «створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи», що закріплений в Главі 81 підрозділу 2 Книги 5 ЦК України та визначений в ст. ст. 1163–1165 ЦК України. Характеризуючи дані правовідносини, необхідно звернути увагу на те, що вони є зобов'язальними і їм за правовою природою притаманне позадоговірне регулювання у зв'язку з відсутністю попередньої згоди їх учасників. Вважається, що «...головним завданням, яке покладається на цей інститут, є попередження шкідливих наслідків, які настають у зв'язку з обставинами, що виникли...» [23, с. 412-413]. Проте, на наш погляд, варто додати, що якщо дані норми є за своєю структурою охоронними, то вони мають відповідне продовження і в цивільному судочинстві як спеціальному порядку з розгляду і вирішення цивільної справи. У такому разі слід відмічати очевидне трансформування предмету та методу правового регулювання, а тому набуває поширення низка цивільних майнових та особистих немайнових прав, які зумовлюють потребу врегулювання їх під час здійснення цивільного судочинства, власне забезпечення та створення умов їх порушення.

Отже, можливо вказати й на те, що законодавець опосередковано, локально та доволі фрагментарно застосовує і виписує процесуальні механізми забезпечення права на безпеку та дії режиму цивільної процесуальної безпеки;

(г) щодо ряду спеціальних Законів України, які входять до тих чи інших груп джерел (форм) цивільного процесу, то серед таких слід вказати на таке застосування даної

термінології, яке безпосередньо стосується даного феномену, а саме: в контексті Закону України «Про судоустрій і статус судів» від 07.07.2010 № 2453-VI (далі – Закон № 2453-VI від 07.07.2010) законодавець оперує поняттям «забезпечує («-ться», «-чують»)» і т.д., як-от: «...Суд, здійснюючи правосуддя ... забезпечує кожному право на справедливий суд ...» (ч. 1 ст. 2), «...Судова система забезпечує доступність правосуддя для кожної особи...» (ч. 3 ст. 7), «...Учасникам судового процесу ... забезпечується можливість брати участь у судовому засіданні в режимі відео конференції...» (ч. 6 ст. 11), «...Суди забезпечують рівність прав громадян у судовому процесі за мовною ознакою...» (ч. 2 ст. 12) тощо; в контексті Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI (далі – Закон № 5076-VI від 05.07.2012) – «...3. З метою забезпечення належного здійснення адвокатської діяльності... в Україні діє адвокатське самоврядування...» (ч. 3 ст. 2), «...2. Держава ... забезпечує дотримання гарантій адвокатської діяльності...» (ч. 2 ст. 5), «3. Адвокат забезпечує захист персональних даних... з питань захисту персональних даних...» (ч. 3 ст. 21) тощо.

Вважаємо, що з огляду на вибудовання та заснування системи цивільного судочинства на не тільки функціональних принципах цивільного процесу, а й на організаційно-функціональних (здійснення правосуддя тільки судом, гласність, незалежність судів) [24, с. 68-78], чи то за критерієм їх поділу на загально-правові та міжгалузеві (законність, гласність судового процесу) [2, с. 29] тощо. Відбувається, таким чином, і взаємозв'язок із предметом правового регулювання цивільних процесуальних правовідносин на рівні джерельно-правової бази регулювання цивільних процесуальних правовідносин;

(д) щодо інших груп джерел цивільного процесуального права слід вказати на те, що у таких теж містяться процесуальні питання права на безпеку цивільного судочинства чи то режиму цивільної процесуальної безпеки. Зокрема, відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 № 3477-IV (далі – Закон № 3477-IV від 23.02.2006) містяться положення про те, що «...Цей Закон регулює відносини, що виникають у зв'язку ... зі створенням передумов для зменшення числа заяв до Європейського суду з прав людини проти України... (курсив власний – Я.М.)», тобто йдеться, по суті, саме про певну випереджальну функцію дії права в контексті системи цивільного судочинства. Така функція належить, як правило, правовим режимам, зокрема й процесуальним режимам, і режиму безпеки в тому числі. Адже функціональна спрямованість процесуального режиму, як зазначає І.О. Соколава, стосується саме «...скупності засобів і способів реалізації... принципів, системи процесуальних гарантій...» [20, с. 133]. Такими гарантіями, як уявляється, виступають імплементовані норми Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 (далі – Конвенція від 04.11.1950) через Закон № 3477-IV від 23.02.2006.

Таким чином, можна вказати, що низка цивільних процесуальних норм прямо містять вказівки про процедуру та режим «забезпеченості» цивільного судочинства чи то правовими засобами чи то умовами для реалізації прав та забезпечення їх рівності, тобто прямі вказівки на режим забезпеченості. А ряд інших статей вказують на потенційні потреби в уникненні загроз при здійсненні цивільного судочинства (ст. ст. 6, 90, 92-94 ЦПК України) тощо.

Таким чином, можна зазначити, що застосування законодавцем слів «забезпечення», «забезпечує», «охорона», «сприяє», «роз'яснює», «захист», «публічний порядок», «здійснює» тощо має доволі різний рівень правового регулювання цивільних процесуальних правовідносин, процесуально-правового навантаження та юридичної сили, поєднується із загально засадничими процедурами чи то, навпаки, вказує на конкретність потреби забезпечити захищеність та охорону процесуальних чи то матеріальних прав учасників цивільного судочинства, гарантувати статус процесуального суб'єкта тощо.

Висновки. Отже, діалектика категорій, які пов'язані з феноменом «безпека», безпосередньо (а) комплексно вказують на зв'язок із правом на безпеку учасників процесу; (б) уособлюють їх органічну єдність із системою цивільного судочинства, ієрархічність та послідовність у ній процесуальних інститутів, процесуальних норм, відображають послідовність впливу «забезпеченості» та «безпеки» на проявлення їх у порядку розгляду і вирішення цивільної справи тощо; (в) стають предметом наповнення змісту цивільної процесуальної форми, як і об'єктом правового регулювання цивільних процесуальних правовідносин тощо.

Зрештою, варто дійти висновку в тому, що дефініції закріплення феномену «безпека» в цивільному процесуальному законодавстві та розміщення її в тих чи інших процесуально-правових інститутах та процесуальних нормах, провадженнях чи то стадіях надають можливість виокремлювати певні їх особливості. Зокрема, вони полягають у наявності генетичного зв'язку серед таких джерел (форм) по вертикальному та горизонтальному положенні із саме феноменом та категорією цивільної процесуальної безпеки, а також із публічним та приватним правом, матеріальним та процесуальним. Відповідно, це дає підстави вважати, що такі особливості становлять безпосередньо процесуально-правову категорію, що зумовлює формування відповідного фундаменту права на безпеку саме в цивільному судочинстві (під час розгляду і вирішення цивільної справи), як і надає чіткого процесуально-правового забарвлення процесуального режиму, перетворюючи його на особливо-спеціальний режим – «режим цивільної процесуальної безпеки». А за таких обставин феномен «безпека» дістає своє закріплення не тільки на рівні процесуального режиму, а також і самої цивільної процесуальної форми та правового регулювання, доповнюючи таким чином мету цивільного судочинства принципово новим змістом у цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балтаджи П. М. Юридична мова правозастосовних актів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / П. М. Балтаджи ; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2008. – 20 с.
2. Васильєв С.В. Цивільний процес : навчальний посібник / С.В. Васильєв. – Х.: ТОВ «Одісей», 2008. – 480 с.
3. Гусаров В. Матриця інформаційної безпеки України [Електронний ресурс] / В. Гусаров // Інформаційно-аналітичний центр: ІАЦ РНБО. – 2014. – 25.11. – С. 263. – Режим доступу : <http://mediarnbo.org/2014/11/25/matrixya-informatsiynoyi-bezpeki-ukrayi/>; nbuviar.gov.ua/images/ukraine/inf_bibliografija.pdf
4. Гальке Г. Зміцнення ролі Верховного Суду України – об'єктивна необхідність : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 90-річчю утворення найвищого судового органу країни в системі судів загальної юрисдикції «Верховний Суд України і демократичне суспільство: витоки та перспективи» (м. Київ, 15 лютого 2013 р.) // Вісник Верховного Суду України. – 2013. – № 4 (152). – С. 2–6.
5. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
6. Логунов А. Б. Региональная и национальная безопасность : учебное пособие / А. Б. Логунов. – М. : Вузовский учебник, 2009. – 432 с.
7. Малько А.В. Правовые режимы: вопросы теории и практики [Електронний ресурс] / А.В. Малько, Н.И. Матузов // Правоведение. – 1996. – № 1. – С. 16–29. – Режим доступу : <http://www.law.edu.ru/article/article.asp?articleID=141915>.

8. Малешин Д.Я. Гражданская процессуальная система России / Д.Я. Малешин. – М. : Статут, 2011. – 496 с.
9. Мельник Я.Я. Становлення режиму процесуально-правової безпеки у доктрині цивільного процесуального права України: Актуальні проблеми інновацій в наукових технологіях сьогодення : монографія / Мельник Я.Я., Мигаль С.М., Смірнов О.О., Єасюков О.Ф., Романенко Ю.А., Нечипоренко В.В., Яковенко Т.В., Крючкова І.В., Познякова О.Л., Сілявіна Ю.С., Гордієнко Н.М. – Кіровоград, КП «Поліграфія», 2014. – С. 5–98.
10. Манжолла В.А. Європейська безпека і Україна / В.А. Манжолла, О.Л. Хильки. – К.: Знання, 2010. – 85 с.
11. Олійник О.В. Інформаційна безпека США / О.В. Олійник // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) : наук.-практ. журн. – Київ: Вид-во Міжвід. наук.-дослід. центру з пробл. боротьби з організованою злочинністю. – 2012. – № 1 (27). – С. 280–288.
12. Мельник М.Б. Особливості дії цивільних процесуальних обов'язків в Цивільному процесуальному праві України : монографія / [М.Б. Мельник, Я.Я. Мельник, М. М. Ясинок] ; за загальною редакцією д.ю.н., професора М.М. Ясинка. – К.: Алерта, 2014. – 336с.
13. Правовые режимы: общетеоретический и отраслевые аспекты : монография / под ред. засл. деятеля науки РФ, докт.юр.наук., проф. А.В. Малько и докт. юрид. наук, проф. И.С. Барзиловой. – М.: Юрлитинформ, 2012. – 416 с.
14. Підлубна О. В. Норма цивільного процесуального права: поняття, межі дії та реалізація в цивільному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / О. В. Підлубна ; Науково-дослідний ін-т приватного права і підприємництва Академії правових наук України. – К., 2007. – 24 с.
15. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
16. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
17. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.
18. Поликарпов В.С. Философия безопасности (эссе) / В.С. Поликарпов. – СПб. – Ростов-на-Дону – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2001. – 109 с.
19. Радовецька Л.В. Суб'єкти забезпечення державної безпеки України: теоретико-правові аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Радовецька Людмила Василівна ; Нац. акад. внутр. справ. – Київ, 2015. – 23 с.
20. Соколова І.О. Правовий режим як категорія правової науки : монографія/ І.О. Соколова. – Х.: Право, 2014. – 152 с.
21. Спицин И.Н. Транспортность в цивилистическом процессе / И.Н. Спицин – М.: Инфотропик Медиа, 2013. – 348 с.
22. Советский энциклопедический словарь / гл.ред. А.М. Прохоров. – 2-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1982. – 1600 с.
23. Цивільне право України. Договірні та не договірні зобов'язання : підручник / [С.С. Бичкова, А.І. Бірюков, В.І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С.С. Бичкової. – К. : КНТ, 2006. – 498 с.
24. Цивільний процес України : підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за загальною ред.. д.ю.н., доцента Ясинка М.М. – Суми : Видавництво «МаїДен», 2013. – 808 с.
25. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
26. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
27. Чернооченко С.І. Цивільний процес : навчальний посібник / С.І. Чернооченко. – 2-ге вид, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с.
28. Шевчук С.В. Загальнотеоретичні проблеми нормативності актів судової влади : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / С.В. Шевчук ; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. – Х., 2008. – 38 с.
29. Юдин А. В. Злоупотребление процессуальными правами в гражданском судопроизводстве : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс; арбитражный процесс» / А. В. Юдин. – СПб., 2009. – 47 с.
30. Юридична енциклопедія : в 6-ти т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. – К. : «Укр. енцикл.», 1998. – Т.1: А–Г. – 672 с.